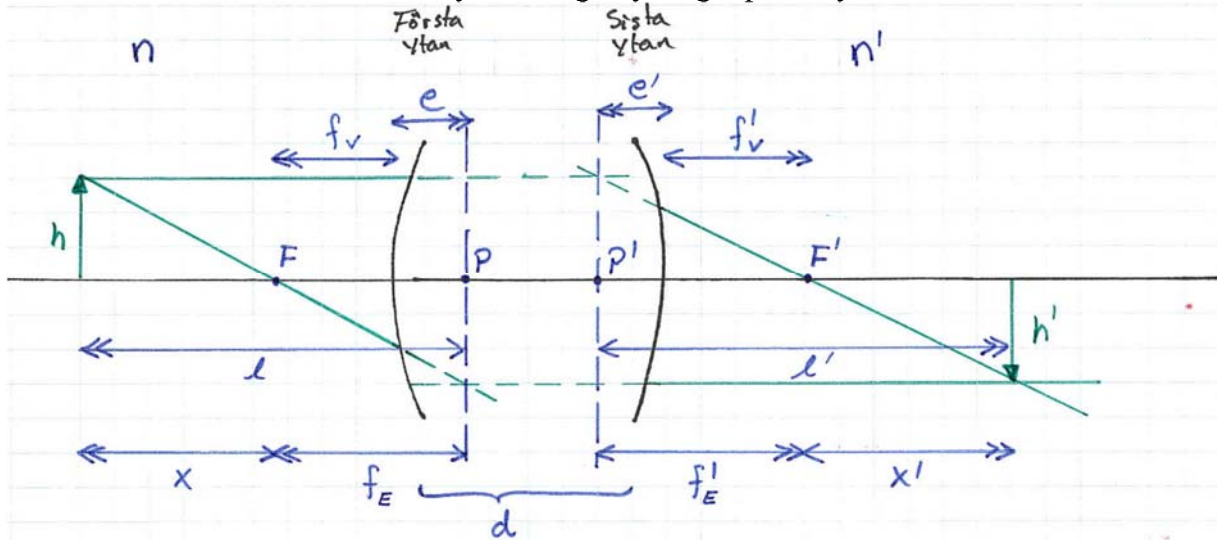

Föreläsning 6

Repetition av huvudplan

Bilden nedan visar första och sista ytan i ett godtyckligt optiskt system.

F' är systemets bakre fokalpunkt, F är främre fokalpunkt

P' är systemets bakre huvudpunkt, P är främre huvudpunkt (markerar läge för huvudplanen)

Systemets effektiva styrka är $F_E = -\frac{n}{f_E} = \frac{n'}{f'_E}$ och alltså $f'_E = \frac{n'}{F_E}$, $f_E = -\frac{n}{F_E}$

där f'_E är bakre effektiva/ekvivalenta fokallängd och f_E är främre effektiva fokallängd.

Bakre snittstyrka är $F'_v = \frac{n'}{f'_v}$, där f'_v är bakre snittvidden

Främre snittstyrka är $F_v = -\frac{n}{f_v}$, där f_v är främre snittvidden

Huvudplanens läge relativt systemets främre och bakre yta:

$$e = f_v - f_E \qquad e' = f'_v - f'_E$$

För två linser / ytor med styrkorna F_1 och F_2 och med ett material med brytningsindex n_{mellan} emellan sig kan den effektiva styrkan och snittstyrkorna beräknas som:

$$F_E = F_1 + F_2 - \left(\frac{d}{n_{mellan}}\right)F_1F_2$$

$$F'_v = \frac{F_E}{1 - \left(\frac{d}{n_{mellan}}\right)F_1}$$

$$F_v = \frac{F_E}{1 - \left(\frac{d}{n_{mellan}}\right)F_2}$$

Om avstånden mäts ifrån huvudplanen kan de vanliga avbildningsformlerna användas:

$$L = \frac{n}{l} \quad L' = \frac{n'}{l'} \quad L' = L + F_E$$

$$m = \frac{h'}{h} = \frac{L}{L'} = -\frac{x'}{f'_E} = -\frac{f_E}{x}$$

Lateral förstoring. x och x' mäts från F resp F'

$$xx' = f_E f'_E$$

Newtons relation

Asfärisk optik

Peter Unsbo
Kungliga Tekniska Högskolan

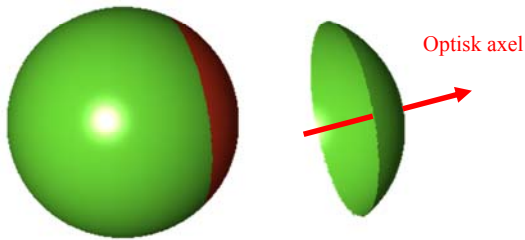
- Olika optiska ytor
- För- och nackdelar med asfäriska ytor

Optiska ytor

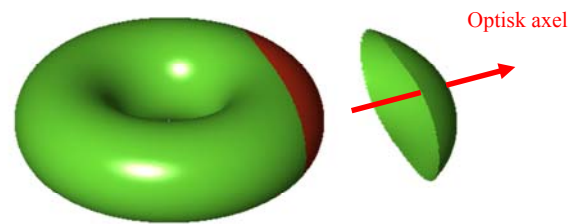
- Sfäriska ytor
  - Vanligast
  - Även plana ytor
- Ickesfäriska ytor
  - Astigmatiska linser
- Asfäriska ytor
  - Koniska ytor
  - Allmänt asfäriska
- Segmenterade ytor

Sfärisk yta

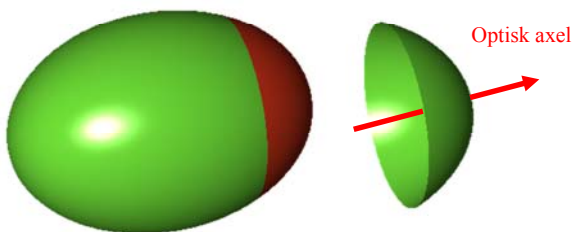

Torisk yta (astigmatisk yta)

Ickesfärisk, men inte asfärisk yta

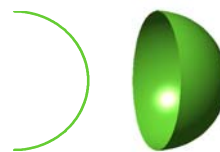
Elliptisk yta

Asfärisk, rotationssymmetrisk yta

Kägelsnitt (koniska ytor)

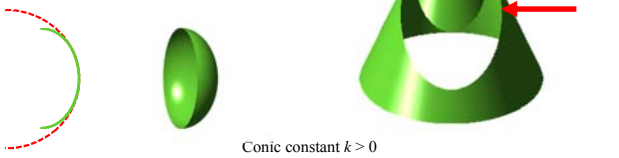
Cirkel
(Sfär)

Conic constant $k = 0$

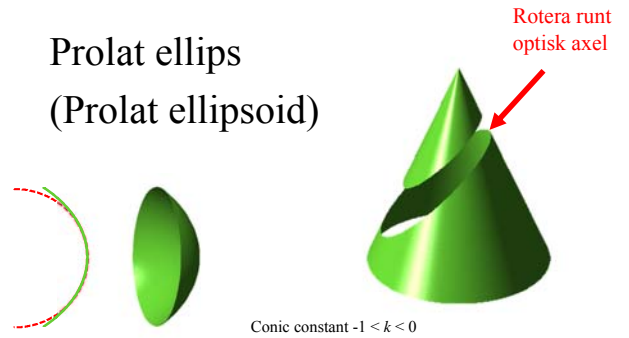
Kägelsnitt (koniska ytor)

Oblat ellips
(Oblat ellipsoid)

Kägelsnitt (koniska ytor)

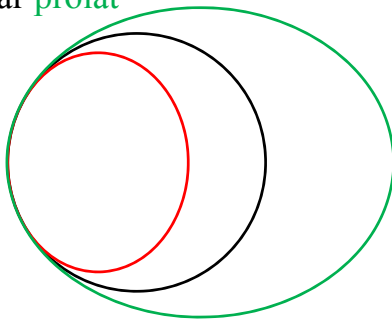
Prolat ellips
(Prolat ellipsoid)

Kägelsnitt (koniska ytor)

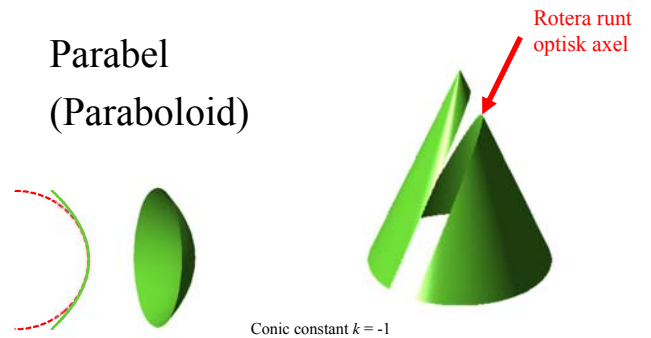
Hornhinnan är **prolat**

Prolat
Sfärisk
Oblat

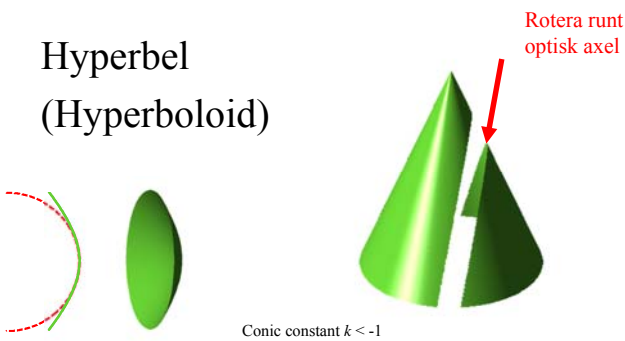
Kägelsnitt (koniska ytor)

Parabel
(Paraboloid)

Kägelsnitt (koniska ytor)

Hyperbel
(Hyperboloid)

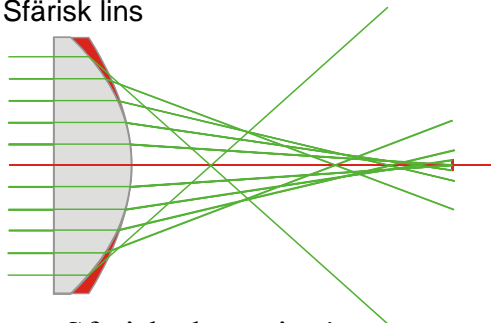
Allmänt asfäriska ytor

Godtycklig rotations-symmetrisk form

Varför asfäriska ytor/linser?

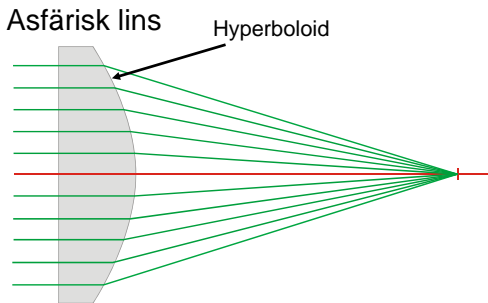
Sfärisk lins

Sfärisk aberration!

Varför asfäriska ytor/linser?

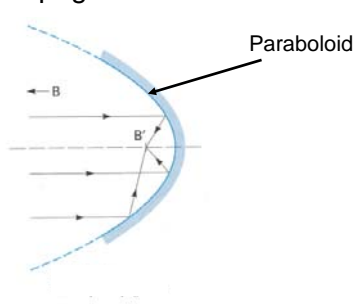
Asfärisk lins

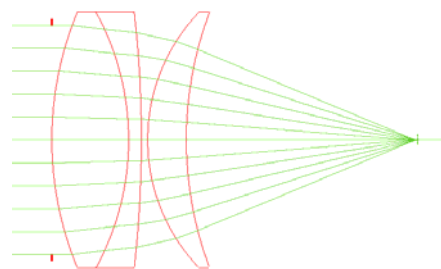
Aberrationsfri lins!

Varför asfäriska ytor/linser?

Asfärisk spegel

Alternativ till asfäriska ytor

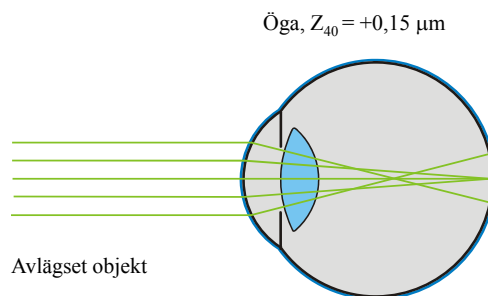

En asfärisk yta $\Leftrightarrow$ flera sfäriska!

För- och nackdelar med asfäriska ytor

- + Möjlighet att minska aberrationer
- + Enklare och mindre system
- + Behövs i extrema optiska system
- Svåra att tillverka
- Sämre bild för stora bildfält
- Dyra i små serier

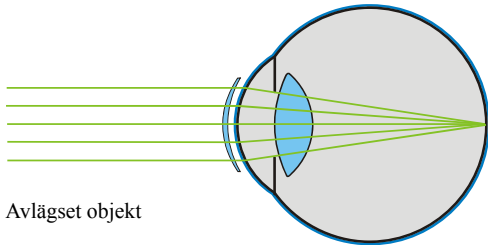
Kontaktlinsdesign

Kontaktlinsdesign

Kontaktlins
 $Z_{40} = -0,15 \mu\text{m}$

Öga, $Z_{40} = +0,15 \mu\text{m}$

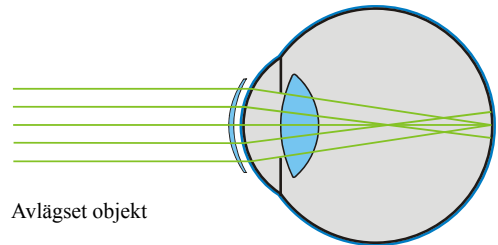

Avlägset objekt

Alternativ kontaktlinsdesign

Kontaktlins
 $Z_{40} = -0,30 \mu\text{m}$

Öga, $Z_{40} = +0,15 \mu\text{m}$

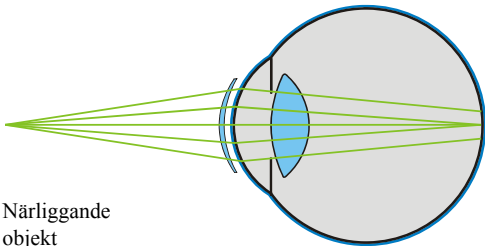

Avlägset objekt

Multifokal kontaktlinsdesign

Kontaktlins
 $Z_{40} = -0,30 \mu\text{m}$

Öga, $Z_{40} = +0,15 \mu\text{m}$

Närliggande objekt

Segmenterade ytor

- Progressiva linser
  - + Flera styrkor i samma lins
  - Övergångszoner

Figure 8.26 The progressive lens problem

Segmenterade linser

- Fresnellinser
  - + Tunna, lätta, billiga
  - + Kan göras stora
  - Spridning

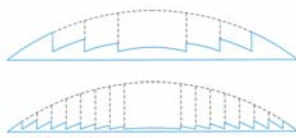

Figure 8.29 Fresnel lens concept

Användning: Belysningsystem (Fyror, strålkastare, OH-apparater), Självhäftande linser (Bakrutan på bilar, glasögon för barn)

Segmenterade linser

Fresnellins för fyr

Foto av Frank Schulenburg - Own work, CC BY-SA 3.0, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=18843700>

